

M. van Haaften

Deventer, 13 juli 1880 - De Steeg, 24 juni 1957

Ofschoon Van Haaften reeds vele maanden geleden uit de grote kring van familie en vrienden werd opgeheven, wekt de gedachte aan zijn verscheiden nog altoos gevoelens van diepe weemoed en vereenzaming. Juist daarom is de herdenking van zijn persoon en arbeid in dit Jaarboek een verkwikking, omdat zij weldadige herinneringen aan deze grootse figuur in de Nederlandse gemeenschap doet herleven. Marius van Haaften werd in Deventer geboren, alwaar zijn vader de praktijk van huisarts uitoefende. Na de lagere school doorliep hij het gymnasium te Arnhem, waarna hij aan de Leidse universiteit wis- en natuurkunde ging studeren. Reeds tijdens zijn academische opleiding groeide het plan, evenals trouwens bij enkele van zijn studievrienden, om straks het specifieke terrein van de levensverzekeringswiskunde te betreden. Een promotie op een actuariel onderwerp lag onder deze omstandigheden wel zeer voor de hand; aangezien Leiden daartoe evenwel geen mogelijkheid bood, richtte Van Haaften zijn schreden naar Utrecht, waar de befaamde hoogleraar Kapteyn bereid werd gevonden als promotor op te treden. En zo geschiedde het, dat Van Haaften in de avonduren van 12 juli 1912, derhalve enkele uren voor zijn 32ste verjaardag, na de verdediging van zijn proefschrift "Beschouwingen over politieke rekenkunde" de doctorstitel verwierf. Intussen had Van Haaften zijn keuze laten vallen op een dienstbetrekking bij de oudste maatschappij van levensverzekering hier te lande, de Hollandsche Sociëteit van Levensverzekeringen NV, Anno 1807. Tijdens dit dienstverband, eerst als assistent van de wiskundig adviseur, Prof. Dr. A. J. van Pesch, en na diens overlijden in 1916 als zijn opvolger, verkeerde Van Haaften in de alleszins gelukkige omstandigheid, dat hij terzake van zijn actuariële kennis de onontbeerlijke brug tussen theorie en praktijk kon slaan, welke mogelijkheid hij met een benijdenswaardig talent wist te benutten. Na het einde van de eerste wereldoorlog werd het voor de ingewijden al spoedig duidelijk, dat Van Haaften voorbestemd was om het Nederlandse actuaariaat onder zijn voortreffelijke leiding te scharen; en sedert de verschijning van zijn standaardwerk "Leerboek der intrestrekening" en van enkele brochures, waarin de financiële rekenkunde volgens het door hem gecreëerde dualiteitsbeginsel werd ontwikkeld, werd hij door ouderen en jongeren als de toonaangevende actuaris erkend. Toen de Vrije Universiteit dan ook in 1930 de wis- en natuurkundige faculteit formeerde en daaraan een leerstoel voor levensverzekeringswiskunde toevoegde, gaf de keuze van een hoogleraar geen enkel probleem. Op 10 oktober 1930 hield Van Haaften voor een grote schare van vrienden en collega's zijn inaugurele oratie over "Notatie en methode in de elementaire verzekeringswiskunde".

Inmiddels waren - hoe zou het bij zulk een eminente geest ook anders kunnen - zijn functionele werkzaamheden bij de Hollandsche Sociëteit eveneens tot een verdere ontplooiing gekomen. Op 8 november 1927 verwisselde hij de werkkring van wiskundig adviseur met die van directeur en als zodanig bleef hij met grote bezieling de dienst waarnemen tot het einde van 1950, toen zijn vergevorderde leeftijd hem noopte de hechte banden met de oude Sociëteit en deswege met het Amsterdamse zakenleven los te laten. Een half jaar later volgde zijn emeritaat bij de Vrije Universiteit en daarna kon Van Haaften zich, afgezien van de beslommeringen uit hoofde van een aantal adviseurschappen, geheel wijden aan de hem zo vertrouwde publicistische activiteiten.

Indien wij ons tot taak hadden gesteld om alle werkzaamheden te belichten, die Van Haaften gedurende de eerste helft van deze eeuw in het openbaar of in de beslotenheid van particuliere kringen met zulk een benijdenswaardig talent wist op te brengen, dan zouden de voorgaande notities stellig verdrievoudigd moeten worden. De volledigheid van een dorre kroniek ligt evenwel niet in de bedoeling; daarom willen wij aan de summiere beschrijving van Van Haaften's levensloop slechts toevoegen, dat zijn verdiensten tot tweemaal toe door de overheid werden erkend: de eerste maal op 31 augustus 1935 door zijn benoeming tot officier in de orde van Oranje-

Nassau met de zwaarden, en de tweede maal bij zijn aftreden in 1950 als directeur van de Hollandsche Sociëteit, toen hij de koninklijke onderscheiding van ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw ontving. Het is moeilijk om de persoon van Van Haaften met zodanige woorden te beschrijven, dat zijn veelzijdigheid althans enigermate tot haar recht komt. Tot in hart en nieren was hij manager, die de oeroude tradities van de Hollandsche Sociëteit aan een nauwkeurige schifting onderwierp, waarbij het edele werd geconserveerd en het onechte overboord werd geworpen, teneinde aldus de weg naar een grootse ontplooiing voor zijn maatschappij te banen. Daarbij stelde zijn uitzonderlijke mensenkennis hem in staat om juist op zulke medewerkers beslag te leggen, die uit hoofde van vaktechnische en representatieve bekwaamheden alleszins bij machte waren om het duurzaam streven van de directie ter bevordering van de ere naam der Hollandsche Sociëteit in het Nederlandse levensverzekeringbedrijf te ondersteunen. Het spreekt vanzelf, dat Van Haaften zich ook in organisatorisch opzicht niet onbetuigd liet; vele functies bekleedde hij, zowel op het specifieke terrein der levensverzekering als ook in het alomvattende bedrijfsleven, en dan immer met de volle inzet van zijn persoonlijkheid, die een scherp vernuft aan een typische beminnelijkheid paarde. Van Haaften was historisch onderlegd, gaf bij herhaling blijk van uitnemende juridische talenten, beschikte over een zeldzaam analytisch vermogen en toonde stylistische begaafdheid, die door zijn zin voor de zuiverheid van de Nederlandse taal allerwegen bewondering opwekte.

Maar bovenal was hij actuaaris en als zodanig heerste hij als een beminnelijk vorst in het eigen land, terwijl hij in deze functie de hoogheid van het Nederlandse actuariaat menigmaal buiten de grenzen vertegenwoordigde. Ofschoon Van Haaften tal van ervaringen in de directiekamer van de Hollandsche Sociëteit en ook daarbuiten aan zijn theoretische beschouwingen dienstbaar wist te maken, was het verblijf in het studeervertrek voor hem een altoosdurend genoegen. Hoeveel prille ochtenduren en avondstonden bracht hij aldaar door, temidden van een rijke en gevarieerde boeken- en tijdschriftenverzameling. Hier raken wij het grote raadsel in het leven van Van Haaften, die zich enerzijds met volle ambitie in de zakenarena heeft gestort en anderzijds met zulk een overgave het wetenschappelijke terrein heeft onderkend, dat elkeen de aanspraak met "professor" als een volkomen natuurlijke zaak beschouwde. Het behoeft wel geen nader betoog, dat de vervulling van een dergelijke tweeledige taak een buitengewone arbeidsprestatie vergt; nu, ten aanzien van Van Haaften kan men zonder overdrijving zeggen, dat zijn werklust en ijver een zeldzaam niveau bereikten. En het resultaat van zijn gestage arbeid bleef jaarlijks niet binnen de beslotenheid van zijn studeerkamer; integendeel, de vijfjaarlijkse Verzekerings-Bibliografieën maken in het tijdvak van 1920 tot 1950, ongetwijfeld de meest vruchtbare periode, melding van 286 publicaties, die variëren van korte artikelen tot uitgebreide leerboeken. Zijn historische belangstelling en speurzinnigheid hebben er toe geleid, dat tal van documentaire geschriften het licht zagen, die de geschiedenis van de intrestrekening en van de levensverzekering deden herleven. Onder meer verschenen van zijn hand publicaties over Johan de Witt, Nicolaas Struyck, J. H. van Swinden en A. J. van Pesch. Voorts heeft Van Haaften menig artikel gewijd aan oude tontines en lijfrente-negotiaties. In weerwil van deze unieke prestaties legde Van Haaften altoos een bijkans kinderlijke bescheidenheid aan den dag; terwijl hij zijn leerlingen voor allerlei taken animeerde, aanvaardde hijzelf een opdracht eerst dan, wanneer zij na rijp beraad in volstreekte overeenstemming met zijn capaciteiten kon worden geacht. Tal van actuarissen in den lande mogen zich leerlingen van Van Haaften noemen. Hij heeft hen in het vak onderwezen, met raad en daad bijgestaan, de uiterste nauwgezetheid in het betrachten van maatschappelijke plichten en in het beoefenen van de wetenschap aanbevolen. Zijn lichtend voorbeeld zal hen steeds voor ogen staan, al beseffen zij zeer wel, dat zij tegenover hem onvolkomen discipelen zullen blijven. Maar grote dankbaarheid vervult hun harten, omdat Van Haaften zich ten behoeve van hen nimmer aan protectie schuldig maakte, doch met tact en wijsheid ambities opwekte en tot noeste arbeid aanspoorde. Levensvreugde en vriendschap, ijver en werklust, nauwgezetheid en plichtsbetrachting sproten bij Van Haaften voort

uit zijn calvinistische overtuiging, waarvan hij als het ware belijdenis deed in zijn brochure over "Verzekering en Voorzienigheid":

"De wetenschap, dat wij in Gods hand zijn, verlamt onze veerkracht niet. Zij zet juist aan het werk. Zij drijft uit tot de arbeid; want zij houdt in, dat wij onze plaats in het leven van God gekregen hebben. Zij erkent, dat Zijn voorzienig bestel ons onze levenstaak opdroeg, en dat alle gaven en krachten van Hem zijn. Daarom arbeiden wij in getrouwheid en daarom moet juist de christen de meeste willen zijn in activiteit, en in liefde tot de arbeid".

J.P. van Rooijen

Bron: *Economisch-Historisch Jaarboek* 27 (1958) 180-183.